

Het belang van dit impulsprogramma is groot: het programma draagt bij aan economische groei, technologische soevereiniteit en een verhoogde weerbaarheid van Vlaanderen in een context van toenemende geopolitieke spanningen en veiligheidsuitdagingen.

Ter voorbereiding van het impulsprogramma worden in een eerste fase oriëntatieroadmaps ontwikkeld in verschillende technologie- en toepassingsdomeinen, belangrijk in veiligheid en defensie zoals luchtvaart, ruimtevaart, maritiem, cybersecurity, om Vlaanderen op langere termijn in strategische domeinen op verschillende niveaus te positioneren en te verankeren. De roadmaps worden ontwikkeld in een triple helix-constellatie. Ze starten vanuit de Vlaamse sterktes “*technology push*”, maar zoeken het snijpunt met de “*technology pull*”, dus met specifieke veiligheids- en defensienoden op federaal, Europees en internationaal niveau waaraan Vlaanderen kan bijdragen.

Bijkomend wordt er in het Vlaams Defensieplan ook een tijdslijn en budgettair traject aan gekoppeld, namelijk:

Voor het opzet van het impulsprogramma werden de aanbevelingen uit het 'VARIO-advies 38: Opportuniteiten en noden voor de Vlaamse defensie-industrie en -innovatie' meegenomen.

B. STRATEGISCH KADER

Visie: Vlaanderen wil een internationaal toonaangevende regio zijn binnen de Europese veiligheids- en defensie-waardeketen als leider en partner.

Missie: VISD streeft naar de (door)ontwikkeling, versterking en ondersteuning van een impactvolle Vlaamse technologische en industriële defensiebasis in een Europese en internationale waardeketen.

Doel: Door het Vlaamse industriële en kennisweefsel actief uit te bouwen en te positioneren in de Europese veiligheids- en defensiewaardeketen, beoogt VISD een duurzame en strategische verankering van de veiligheids- en defensiesector in Vlaanderen.

De uitgangspunten hiervoor zijn:

1. We koppelen Vlaamse sterktes aan Europese en federale capaciteitsnoden;
2. We ondersteunen onze keuzes met een gerichte inzet van Vlaamse middelen en instrumenten;
3. We versterken het robuust Vlaams ecosysteem waarin overheid, industrie en kennisinstellingen structureel samenwerken rond onderzoek, ontwikkeling, innovatie en industrialisatie (O&O&I&I).

Strategische doelstellingen: De VISD heeft drie bredere strategische doelstellingen:

- **Versterken van de industriële defensiecapaciteiten:** Door middel van technologische innovatie en industriële samenwerking willen we de capaciteiten van onze defensiegerelateerde industrie versterken en bijdragen aan onze strategische autonomie. Daartoe positioneren we Vlaanderen als betrouwbare en relevante internationale partner binnen de Europese defensiewaardeketen. We voorzien daarvoor ook de nodige investeringen.
- **Verhogen van de innovatiecapaciteit binnen de Vlaamse veiligheids- en defensiebasis:** We creëren een stimulerend klimaat waarin gericht geïnvesteerd wordt in het valoriseren van Vlaamse technologie en kennis. Dit gebeurt door voort te bouwen op baanbrekende innovaties voor veiligheid en defensie. De aanpak wordt ondersteund met gerichte beleidsinstrumenten, aangepaste O&I-infrastructuur, professionele begeleiding en passende randvoorwaarden.
- **Verhogen van economische groei en productiviteit:** Door het stimuleren van innovatie en van de Vlaamse industrie worden er hefboomen ontwikkeld die bijdragen aan economische groei, werkgelegenheid en competitiviteit van Vlaanderen in veiligheid en defensie.

C. STRATEGISCHE FOCUSDOMEINEN: VLAAMSE STERKTES

Om de Vlaamse aanwezigheid in Europese waardeketens te versterken, vertrekt VISD vanuit de eigen technologische en industriële sterktes van Vlaanderen. Deze zetten we af tegen concrete capaciteitsnoden binnen veiligheid en defensie. Deze noden – ook gekend als de *capability pull* – vormen het richtinggevend kader voor defensie-innovatie en industriële engagementen.

Deze analyse resulteerde in volgende strategische focusdomeinen voor Vlaanderen:

- Maritiem
- Luchtvaart en *(Counter-)Unmanned Aircraft Systems*
- Ruimtevaart
- Artificiële Intelligentie (AI)
- Cybersecurity
- Biotechnologie
- Autonome systemen
- Energie, omgeving & geo-intelligentie

Rond elk domein bestaat in Vlaanderen al een kritische massa en is een bestaand ecosysteem actief, vaak reeds ondersteund via speerpuntclusters, Vlaamse beleidsplannen en strategische onderzoekscentra. Deze domeinen zijn geen nieuw terrein: ze bouwen voort op jarenlange investeringen in kennis en infrastructuur. VISD zet in op de (door)ontwikkeling en versterking van ecosystemen in deze strategische focusdomeinen in veiligheid en defensie. De implementatie hiervan wordt toegelicht in volgende sectie.

D. IMPLEMENTATIE

Om VISD concreet te realiseren, werden een aantal essentiële bouwstenen gedefinieerd die noodzakelijk zijn voor een goed functionerend ecosysteem. Binnen dit ecosysteem worden de betrokken actoren – waaronder bedrijven, kennisinstellingen en andere partners – doelgericht ondersteund om hun onderlinge samenwerking te versterken. De ondersteuning is dus niet alleen gericht op individuele actoren, maar beoogt vooral het versterken van hun interacties en gezamenlijke impact. Deze aanpak moet ertoe leiden dat het ecosysteem fungeert als een strategisch kanaal waarlangs Vlaamse sterktes worden omgezet in innovatieve oplossingen voor actuele en toekomstige defensiebehoeften.

De bouwstenen die dit mogelijk maken zijn:

- **Strategisch kader:** Het strategisch kader fungeert als een kompas, met inbegrip van een visie, missie, doel en strategische doelstellingen, waartoe de ecosystemen zich richten en ontwikkelen.
- **Oriëntatieroadmaps die worden gebundeld in een programma:** Een programma biedt richting en samenhang, zodat initiatieven niet versnipperd raken, maar bijdragen aan gemeenschappelijke doelen.
- **Projecten:** Concreet uitgevoerde projecten zorgen voor tastbare resultaten en stimuleren kennisdeling en samenwerking tussen partners.
- **Ondersteuningsinstrumenten:** Financiële en organisatorische steun verlaagt drempels en maakt deelname aan projecten en het ecosysteem makkelijker voor bedrijven en kennisinstellingen.
- **O&I-Infrastructuur:** Test- en onderzoeksfaciliteiten zijn onmisbaar om technologieën te ontwikkelen, valideren en demonstreren in realistische omstandigheden.
- **Events en communicatie:** Netwerkmomenten en gerichte communicatie versterken zichtbaarheid, creëren vertrouwen en trekken nieuwe partners aan.
- **Governance:** Een duidelijke governance-structuur zorgt voor coördinatie, transparantie en strategische besluitvorming, waardoor het ecosysteem efficiënt kan functioneren.

E. PROGRAMMA OPGEBOUWD ROND ORIËNTATIEROADMAPS

Een essentiële bouwsteen binnen VISD is een programma waar rond gewerkt kan worden. In dit geval zijn dat de oriëntatieroadmaps als centrale elementen van het programma. Via oriëntatieroadmaps willen we diverse spelers samenbrengen en hen ondersteunen bij het opzetten van uitdagende innovatieprojecten. Het uiteindelijke doel is om oplossingen en maatregelen te ontwikkelen die bijdragen aan de **Europese technologische en industriële defensiebasis**.

Concreet zijn er oriëntatieroadmaps ontwikkeld voor de verschillende strategische focusdomeinen, waar er een Vlaamse kritische massa en sterkte bestaat, gelinkt aan federale, Europese en internationale capaciteitsnoden. De 11 verschillende oriëntatieroadmaps gericht op de strategische focusdomeinen gaan als bijlage.

De oriëntatieroadmaps versterken niet alleen de betrokken domeinen, maar bevorderen ook interdomainsamenwerking, wat leidt tot kruisbestuiving en de innovatie versterkt binnen een 'ecosysteem van ecosystemen'. Domeinoverschrijdende projecten bieden Vlaamse bedrijven de kans om door te groeien tot systeemintegratoren of zelfs *Original Equipment Manufacturers* (OEM's).

F. PROJECTWERKING GERICHT OP DE ORIËNTATIEROADMAPS

De oriëntatieroadmaps fungeren als katalysator voor projectgeneratie. Ze moeten leiden tot innovatieprojecten waarbij actoren verbonden worden rond gedeelde prioriteiten. Daarbij worden ze

////////////////////////////////////

De uitvoering van de oriëntatieroadmaps gebeurt via gerichte projectwerking, die het ecosysteem actief betreft bij strategisch gedefinieerde initiatieven. Deze projecten vormen een essentiële schakel in VISD: ze brengen actoren samen rond gedeelde prioriteiten en vertalen strategische ambities naar concrete, realiseerbare acties.

Via het bestaande Vlaamse instrumentarium kunnen bedrijven en kennisinstellingen zich voorbereiden, consortia vormen en gezamenlijk onderzoek uitvoeren dat aansluit bij Europese en federale initiatieven. Dit verhoogt hun slaagkansen in Europese programma's, versterkt hun competitiviteit en maakt van Vlaamse financiering een hefboom voor het aantrekken van grotere Europese projectbudgetten.

G. ONDERSTEUNINGSINSTRUMENTARIUM EN - DIENSTEN

VISD-Flagshipprojecten

Een **flagshipproject** is een belangrijk en grootschalig project dat kadert binnen de oriëntatieroadmaps en dat toonaangevend is op het vlak van innovatie, ecosysteemversterking en het behalen van een of meerdere strategische doelstellingen. Deze projecten krijgen de nodige middelen en aandacht en dienen als **voorbeeld en model** voor toekomstige initiatieven.

De Flagships worden uitgerold vanaf 2026.

In 2025 werd reeds een O&O-oproep gelanceerd vanuit VLAIO om defensiespelers te stimuleren en te ondersteunen in hun projecten gericht op defensie, alsook om een stimulans te geven om vanuit civiele toepassing te kijken naar dual-use en defensietoepassingen. In het kader van VSDS evalueren we in 2026 dit mechanisme en kijken we hoe we dit kunnen richten op de oriëntatieroadmaps.

In het Vlaams Defensieplan werd het **Vlaams Defensiefonds** aangekondigd. Dit fonds brengt private en publieke spelers samen, waarbij het de bedoeling is tot 1 miljard euro kapitaal te kunnen mobiliseren (waarvan meer dan de helft private middelen). Binnen het VISD-instrumentarium wordt dit instrument extra belicht, gezien de directe link met het programma, de complementariteit met de andere VISD-instrumenten en de strategische doelstelling om de Vlaamse technologische en industriële defensiebasis te versterken. Het fonds kan namelijk ingezet worden ter ondersteuning van bedrijven die projecten opzetten binnen de VISD-domeinen.

Onderzoek is een essentiële component voor het versterken van de Vlaamse technologische en industriële defensiebasis. Onderzoeksresultaten vormen het fundament van de productontwikkelingstrechter en zijn cruciaal voor het realiseren van baanbrekende technologieën en toepassingen. Dit sluit aan bij de doelstellingen van het Vlaams Defensieplan, in het bijzonder bij de stimulering van Vlaamse kennisinstellingen (zie hoofdstuk 3.2 in het Vlaams Defensieplan).

Om deze onderzoeksopportunities binnen de oriëntatieroadmaps concreet te maken, wordt vanaf 2026 een **jaarlijks onderzoeksfonds** aangewend binnen het Strategisch Basisonderzoeksprogramma van het Fonds Wetenschappelijk Onderzoek om defensieonderzoek een extra impuls te geven.

Op Vlaams, federaal, Europees en NAVO-niveau zijn er, zoals bovenaan toegelicht, verschillende instrumenten beschikbaar voor veiligheids- en defensieprojecten. Met VISD zetten we in op de toeleiding naar deze instrumenten en initiatieven, zoals beoogd in de missie.

Een robuuste ecosysteemwerking vereist toegang tot, en de gerichte inzet van, hoogwaardige infrastructuur. Deze infrastructuur vormt een strategisch hefboomelement voor het versterken van technologische maturiteit, het ondersteunen van kennisopbouw en het versnellen van innovatie.

De productinnovaties die via VISD en de oriëntatieroadmaps worden gestimuleerd, kunnen ontwikkeld en getest worden binnen een breed geheel van infrastructuren. **We zetten daartoe het Vlaams Netwerk voor *Dual-Use* Infrastructuur op.**

De relevante testinfrastructuur van kennisinstellingen werd geïnventariseerd, waar relevant voor de focusdomeinen voor VISD. Deze staat reeds open, onder marktconforme voorwaarden, voor externe actoren zoals start-ups, kmo's en onderzoeksinstituten. Er wordt hierbij dus een link gelegd tussen de bestaande O&I-infrastructuur die open staat, en de VISD-focusdomeinen. Naast toegang tot O&I-infrastructuur wordt, indien relevant, ook de expertise van de betrokken instellingen beschikbaar gesteld. Voor bepaalde faciliteiten zijn trainingen en opleidingen vereist om toegang te verkrijgen. Samenwerkingen met kennisinstellingen verlopen rechtstreeks tussen aanbieder en aanvrager, waarbij de aanbieder autonoom beslist over het al dan niet verlenen van toegang tot de faciliteit voor deelname aan specifieke projecten.

Deelnemende infrastructuuraanbieders genieten tal van voordelen, waaronder uitwisseling van *best practices*, wederzijdse expertise-uitwisseling, spill-over-samenwerkingen, kostendeling en andere vormen van synergie. Deze samenwerkingen versterken het bredere triple-helix-ecosysteem.

I. COMMUNICATIE EN EVENTS

Een effectieve ecosysteemwerking vereist niet alleen inhoudelijke samenwerking, maar ook actieve communicatie en voortdurend engagement van betrokken actoren. Dit gebeurt via diverse events, acties en informatiekanalen die bijdragen aan kennisdeling, netwerkvorming en het versterken van de strategische positionering binnen de veiligheids- en defensiesector.

Verschillende Vlaamse diensten communiceren al prominent over defensie-opportunities en organiseren al diverse events in Vlaamse en interfederale context. Dit wordt uiteraard verdergezet.

In het kader van VISO worden twee nieuwe communicatie-initiatieven opgezet die bijdragen aan het informeren, verbinden en activeren van het Vlaamse ecosysteem rond veiligheid en defensie. Deze initiatieven versterken de zichtbaarheid van VISO, faciliteren samenwerking en dragen bij aan de strategische positionering van Vlaanderen binnen het internationale defensie-innovatielandschap.

Ten eerste wordt er jaarlijks een grootschalig evenement georganiseerd onder de naam ***Defence Innovation Flanders Days (DIF-Days)***. Dit evenement brengt stakeholders samen rond strategische thema's, projectresultaten en toekomstige opportuniteiten. Het fungeert als centraal communicatie- en ontmoetingsmoment en biedt een podium om baanbrekende innovaties zichtbaar te maken. DIF-Days versterkt de interactie tussen bedrijven, kennisinstellingen en beleidsmakers, en draagt bij aan de richting en dynamiek van VISD. We zullen nagaan hoe we de synergieën met *Flanders Technology and Innovation (FTI)* kunnen uitbouwen, daarbij rekening houdend met het specifieke karakter van het ecosysteem rond defensie.

Ten tweede wordt een **statische website** gelanceerd die fungeert als centrale informatiehub voor alle actoren binnen het ecosysteem. Deze website richt zich zowel op een Vlaams als internationaal publiek en bundelt alle relevante informatie over VISD en het Vlaams instrumentarium. De website biedt inzicht in de doelstellingen en werking van VISD, de oriëntatieroadmaps per domein, de infrastructuren binnen het 'Vlaams Netwerk voor *Dual Use* Infrastructuur', en het brede Vlaamse, Europese en NAVO-instrumentarium voor innovatie en industrie in veiligheid en defensie.

J. BESTUUR

VISD en de oriëntatieroadmaps moeten zowel strategisch aangestuurd worden als operationeel uitgevoerd worden.

Vlaamse Regering en bevoegde minister

De Vlaamse Regering, in het bijzonder de minister bevoegd voor Economie, Innovatie en Industrie, bepaalt de strategische richting van de VISD en de prioriteiten in de veiligheids- en defensiethematiek.

VISD-management

Het **VISD-management** zorgt voor de operationalisering en bestaat uit:

- Een programmadirecteur (Departement WEWIS)
- Een programmacoördinator (VLAIO)
- Acht tijdelijke programmamanagers (vanuit de Vlaamse kennisinstellingen en partnerorganisaties) voor de opstart in 2026 en 2027.
 - o Maritiem: De Blauwe Cluster

- Luchtvaart en (C-)UAS: FLAG (Agoria)
- Ruimtevaart: Flanders Space (VRI)
- Artificiële intelligentie: imec
- Cyberveiligheid: KU Leuven
- Autonome systemen: Flanders Make
- Biotechnologie: VIB

De **programmadirecteur** (departement WEWIS) is verantwoordelijk voor de strategische aansturing van VISD. Deze rol omvat het vaststellen van overkoepelende programmadoelen en het leiden van het VISD-management richting subdoelen en concrete acties.

De **programmacoördinator** (VLAIO) coördineert acties en processen, zorgt voor een uniforme werkwijze en faciliteert overleg om consistentie en samenwerking te waarborgen. Operationeel is de programmacoördinator verantwoordelijk voor de opzet van diensten van algemeen belang (DAB), de opmaak en opvolging van contracten en de administratieve afwikkeling op basis van inhoudelijke rapporteringen.

De **programmadirecteur- en coördinator, samen de “programmadiirectie”**, waken gezamenlijk over het behalen van de afgesproken Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's) en het naleven van gemaakte afspraken. Zij voorzien in transparante opvolging en rapportering, zodat de voortgang van het programma continu kan worden geëvalueerd en bijgestuurd waar nodig.

De **programmamanagers** zijn, elk binnen hun domein, verantwoordelijk voor de operationele planning en de uitvoering van de VISD-doelstellingen. Zij zorgen voor ecosysteemvorming- en werking, inclusief communicatie naar stakeholders en opvolging van deadlines. Zij dragen bij aan het realiseren van de brede strategische doelstellingen door samenwerking en kennisdeling binnen en buiten hun ecosysteem te stimuleren. Zij rapporteren aan de programmacoördinator en -directeur. Programmamanagers vervullen een publieke opdracht van algemeen belang en mogen geen individuele voordelen verstrekken. Hun rol beperkt zich tot het versterken van het bredere ondernemingsklimaat via sensibilisering, eerstelijnsadvies, informatieverspreiding, netwerking en het samenbrengen van relevante actoren. Daarbij informeren ze bedrijven inzake thema's zoals cyberveiligheid, kennisveiligheid, exportcontrole, beveiligingseisen, gepast zorgvuldigheidsbeleid (*due diligence*) enz., in lijn met het bestaande beleidskader en standpunten van de Vlaamse Regering ter zake o.m. op het vlak van buitenlands beleid en defensie en begeleiden ze hen richting de bevoegde overheidsinstanties en ondersteunende diensten. Concrete begeleiding mag geen marktverstoring karakter hebben en mag geen diensten omvatten waarvoor normaal een markt bestaat, zoals consultancy, juridische bijstand of communicatieadvies. In de VISD (bijlage 3) kunnen de verantwoordelijkheden van de programmamanagers worden teruggevonden.

Deze governance-structuur met tijdelijk aangestelde programmamanagers vanuit de Vlaamse kennisinstellingen en partnerorganisaties zal in 2026 en 2027 de opstart van de VISD begeleiden. In 2027 evalueren we grondig de werking van de governance-structuur met de programmamanagers. Ondertussen onderzoeken we welke governance-structuur (bv. naar het model van de speerpuntclusters) opgezet kan worden voor het vervolgtraject vanaf 2028 en met het oog op een duurzame governance-structuur op langere termijn, waarbij we rekening houden met de resultaten van deze evaluatie.

Overleggroep Veiligheid en Defensie

Het VSD-management zal geadviseerd worden door de **Overleggroep Veiligheid en Defensie**. Dit is een bestaande triple-helix-overleggroep, voorgezeten door het kabinet van de minister bevoegd voor Economie, Innovatie en Industrie. Een vertegenwoordiger van het Departement WEWIS treedt op als vicevoorzitter en secretaris.

K. BUDGETTAIRE ASPECTEN

De bouwstenen die noodzakelijk zijn voor een slagkrachtige ecosysteemwerking werden in de vorige hoofdstukken toegelicht. Om deze ambities en werking te realiseren, zijn structurele middelen onontbeerlijk. Zonder voldoende en stabiele ondersteuning is het niet mogelijk om een robuust ecosysteembeleid uit te bouwen dat impact genereert op lange termijn.

De benodigde middelen situeren zich hoofdzakelijk binnen twee domeinen:

- Instrumentmiddelen: gerichte projectfinanciering om innovatieve initiatieven binnen het ecosysteem te ondersteunen;
- Menselijk kapitaal: de programmamanagers die instaan voor de strategische en operationele aansturing van de oriëntatieroadmaps en voor de opbouw en versterking van het bredere ecosysteem in hun domein.

Het uitbouwen van ecosystemen vergt tijd. In de initiële fase moeten netwerken worden verkend en gevormd en moeten samenwerkingen opgezet, projecten ontwikkeld en evenementen georganiseerd worden. Deze groeifase vraagt om stabiele langetermijngaranties. Daarom dient de tijdshorizon over meerdere legislaturen te reiken. Ter illustratie: het federale DIRS-programma kende een initieel groeipad van tien jaar onder de vorige federale regering en werd verlengd onder de huidige federale regering. Een gelijkaardige tijdshorizon is noodzakelijk voor VISD, zodat de beschikbare middelen in verhouding staan tot de ambities en het verwachte tempo van de ontwikkeling van de ecosystemen.

Volgend groeipad wordt deze legislatuur voorzien, conform het Vlaams Defensieplan:

	Basisbedrag	2025	2026	2027	2028	2029
Personeels- en werkingskosten in €						
Governance: opstart met programmamanagers	140.000	2.240.000 **	Zie **	Zie **		
Governance: vervolgtraject					1.120.000 *****	1.120.000 *****
Communicatie en event toepassingsdomeinen	50.000	120.000 ***	Zie ***	150.000	150.000	150.000
Communicatie en event technologiedomeinen	30.000	140.000 ***	Zie ***	150.000	150.000	150.000
O&I-Infrastructuur					10.000.000	10.000.000
Projectkosten in €						
Flagships			5.000.000	8.500.000	10.500.000	16.500.000
Innovatie- en Industrie-ondersteuning voor defensieprojecten		2.500.000 *	5.500.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
Onderzoeksfonds			4.500.000	6.000.000	8.000.000	12.000.000
Totaal		5.000.000	15.000.000	24.800.000	39.920.000	49.920.000

Figuur 1: Meerjarenbegroting 2025 - 2029

* In 2025 werd reeds een O&O oproep opgezet vanuit het VLAIO-budget voor 10 miljoen euro. De beslissing van de toegekende projecten is voorzien voor februari 2026. Dit budget werd niet meegenomen in de bovenstaande tabel.

////////////////////////////////////

** Op de begroting van 2025 wordt reeds budget voorzien voor de programmamanagers in 2026 en 2027.

*** Op de begroting van 2025 wordt reeds communicatie- en event-budget voorzien voor werkjaar 2026. In 2026 ligt het communicatie- en event-budget op 28.000 euro voor technologiedomeinen en 40.000 euro voor toepassingsdomeinen gezien de opstartperiode.

**** Het budget voor governance in 2028 en 2029 zal mee deel uitmaken van het onderzoek naar welke governance-structuur opgezet kan worden voor het vervolgtraject vanaf 2028.

Personeels- en werkingskosten

- **Programmamanagers:** een jaarlijks budget van 1.120.000 euro voor 8 programmamanagers (140.000 euro x 8 programmamanagers) in 2026 en 2027.
- **Communicatie- en eventbudget toepassingsdomeinen:** een jaarlijks recurrent budget van 50.000 euro per toepassingsdomein (maritiem, ruimtevaart en luchtvaart) voor communicatie en event-doeleinden (40.000 euro in opstartjaar 2026).
- **Communicatie- en eventbudget technologiedomeinen:** een jaarlijks recurrent budget van 30.000 euro per technologiedomein (5) voor communicatie en event-doeleinden (28.000 euro voor opstartjaar 2026).
- **O&I-Infrastructuur:** budget voor infrastructuurnoden kaderend in de VISD-ambities.

Projectkosten

- **Flagships:** middelen voor VISD-Flagships
- **Innovatie- en Industrie-ondersteuning voor defensieprojecten:** middelen voor de ondersteuning van innovatie- en industrieprojecten binnen defensie.
- **Onderzoeksfonds FSDB:** middelen voor het Fonds Strategisch Defensiegerelateerd Basisonderzoek.

We blijven ernaar streven om deze middelen mee in aanmerking te laten komen voor de 5% NAVO-norm.

Er wordt beoogd om VISD na 2029 verder te zetten. Daartoe zal de volgende Vlaamse Regering beslissen welke middelen worden vrijgemaakt.

L. EVALUATIE

Zowel de werking als de resultaten van VISO, inclusief de inzet van de programmamanagers, zullen structureel en periodiek geëvalueerd worden. Hiervoor voorzien we een jaarlijkse voortgangscontrole, een tussentijdse evaluatie van de governance-structuur met programmamanagers in 2027, en een grondige eindevaluatie van de VISO in 2029.

Voortgangscontrolle

Om de jaarlijkse vooruitgang te monitoren, en te kunnen bijsturen waar nodig, worden verschillende monitoringstools gehanteerd. Deze monitoring moet capteren hoe VISD vooruitgang boekt en bijdraagt aan de O&O&I-systeemoelen en de doelen van de Vlaamse overheid.

De programmamanagers dienen hiertoe een jaarlijkse rapportering in bij de programmadirectie. Daartoe zal een sjabloon voorzien worden door de Vlaamse overheid. Voor het Fonds Strategisch Defensiegerelateerd Basisonderzoek levert FWO een aparte rapportering aan bij de programmadirectie.

Enkele illustratieve KPI's worden opgenomen in het strategiedocument (VISD) in bijlage. De finale KPI's worden in een latere fase verder besproken en voorgelegd aan de Vlaamse Regering (2026).

////////////////////////////////////

Tussentijdse evaluatie

In 2027 evalueren we grondig de werking van de governance-structuur met de programmamanagers. Ondertussen onderzoeken we welke governance-structuur (bv. naar het model van de speerpuntclusters) opgezet kan worden voor het vervolgtraject vanaf 2028 en met het oog op een duurzame governance-structuur op langere termijn, waarbij we rekening houden met de resultaten van deze evaluatie. Het budget voor governance in 2028 en 2029 zal mee deel uitmaken van het onderzoek naar welke governance-structuur opgezet kan worden voor het vervolgtraject vanaf 2028.

Eindevaluatie

Er dient een grondige evaluatie van de algemene werking van VISD te gebeuren aan het einde van de eerste beleidscyclus (2025–2029). Deze dient tijdig beschikbaar te zijn om beleidskeuzes te maken over eventuele wijzigingen binnen VISD aan het begin van volgende legislatuur. Bijkomend zal de evaluatie ook het budgettaire aspect in acht nemen.

De algemene werking van VISD voor de periode 2025-2029 wordt geëvalueerd aan de hand van de doelstellingen die in VISD 2025-2029 vooropgesteld zijn en onder meer via de KPI's en KPA's worden opgevolgd. Ook andere vooropgestelde doelstellingen en activiteiten waarover gerapporteerd wordt, zullen in acht genomen worden.

De evaluatie zal in principe rekening houden met:

- VISD 2025-2029 en het behalen van de doelstellingen en de KPI's;
- de werking van de governancestructuren van VISD en zijn onderdelen, alsook de invulling van de verschillende rollen;
- de jaarverslagen die de programmamanagers hebben opgeleverd;
- de zelfevaluatie rapporten per technologie- en toepassingsdomein opgesteld door de programmamanagers en de overkoepelende zelfevaluatie over VISD als geheel opgesteld door het VISD-management;
- een analyse van de impact van de activiteiten van VISD op het Vlaamse maatschappelijke en economische weefsel m.b.t. wetenschap, technologie en innovatie;
- andere relevante evaluaties/studies die uitgevoerd werden in de periode waarop het programma betrekking heeft.

De kosten van de evaluatie worden door het Departement WEWIS gedragen.

De evaluatie wordt door het Departement WEWIS georganiseerd in de eerste helft van 2029 en moet afgerond zijn op 30 juni 2029.

3. BESTUURLIJKE IMPACT

A. BUDGETTAIRE IMPACT VOOR DE VLAAMSE OVERHEID

Er wordt **5 miljoen euro** VAK herverdeeld van de **WEWIS-provisie** TBO-ITBA2AH-PR (ITB104) naar **het Fonds voor Innoveren en Ondernemen** met begrotingsartikel TCO-ITCA5DY-IS (ITC202) (zie Besluit van de Vlaamse Regering tot herverdeling, in bijlage).

Deze toelage wordt aangerekend aan het Fonds voor Innoveren en Ondernemen via het voorliggend ontwerp van toekenningsbesluit (zie bijlage):

- 2,5 miljoen euro voor de Innovatie- en Industrieondersteuning voor defensieprojecten 2025 op begrotingsartikel TCH-ATFA5NA-WT, basisallocatie ATF3AK, in FIO;
- 2,5 miljoen euro voor de programmamanagers op begrotingsartikel TCH-ATCA5CA-WT, basisallocatie ATC313, in FIO.

Bij het Fonds voor Innoveren en Ondernemen zal zo een vastlegging (**2,5 miljoen euro**) kunnen worden gedaan voor de financiering van O&O-projecten in defensie, die werden ingediend in de VLAIO-oproep Defensie 2025.

In het Fonds voor Innoveren en Ondernemen zal **2,5 miljoen euro** worden vastgelegd voor de financiering van acht programmamanagers en een communicatie- en eventbudget.

- Voor de **programmamanagers** wordt op de begroting van 2025 een bedrag ingeschreven voor de jaren **2026 en 2027**, telkens aan een jaarbasis van **140.000 euro per programmamanager**. Dit komt neer op:
 - o $8 \text{ programmamanagers} \times 140.000 \text{ euro} \times 2 \text{ jaar} = \mathbf{2.240.000 \text{ euro}}$
- Voor **communicatie en events** in het opstartjaar 2026 wordt voorzien:
 - o **120.000 euro** voor de drie toepassingsdomeinen (40.000 euro per domein))
 - o **140.000 euro** voor de vijf technologiedomeinen (28.000 euro per domein)

Met name zal aan volgende organisaties een subsidie toegekend worden:

Ondernemings- nummer	Naam	Domein	Bedrag
0675.740.206	De Blauwe Cluster	Maritiem	320.000 €
0406.605.390	FLAG (Agoria)	Luchtvaart en (C-)UAS	320.000 €
0455.534.170	Flanders Space (VRI)	Ruimtevaart	320.000 €
0425.260.668	imec	Artificiële intelligentie	308.000 €
0419.052.173	KU Leuven	Cyberveiligheid	308.000 €
0860.286.268	Flanders Make	Autonome systemen	308.000 €
0456.343.923	VIB	Biotechnologie	308.000 €
0244.195.916	VITO	Energie, omgeving en geo-intelligentie	308.000 €

De technologiedomeinen ontvangen 308.000 euro ($(140.000 \times 2) + 28.000$).

Elk van deze begunstigden heeft een projectaanvraag ingediend bij VLAIO, die na advies van de Inspectie van Financiën aan de minister bevoegd voor Economie, Innovatie en Industrie ter goedkeuring zal voorgelegd worden. Als in 2025 de goedkeuringsprocedure en vastlegging van dit ministerieel besluit niet meer voor alle begunstigden rond geraakt, mag VLAIO een bestelaanvraag nemen voor het resterende bedrag, zodat in het eerste kwartaal van 2026 voor de overige organisaties de goedkeuringsprocedure kan afgerond worden.

						(in duizend euro)	
Begrotingsartikel	Ent.	Basis allocatie	ESR	Van		Naar	
				VAK	VEK	VAK	VEK
TB0-1TBA2AH-PR	TB0	1TB104	0100	5.000			
TC0-1TCA5DY-IS	TC0	1TC202	4140			5.000	
Totaal				5.000	0	5.000	0

Het gunstig advies van de Inspectie van Financiën werd verleend op 15 november 2025.

Het begrotingsakkoord werd gegeven op 2 december 2025.

////////////////////////////////////

5. VOORSTEL VAN BESLISSING

De Vlaamse Regering beslist:

- 1° haar goedkeuring te hechten aan de Vlaamse Innovatie- en Industriestrategie voor Veiligheid en Defensie;
- 2° haar goedkeuring te hechten aan het bijgaande ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van een toelage aan het Fonds voor Innoveren en Ondernemen voor Innovatie- en Industrieondersteuning voor defensieprojecten 2025 en voor programmamanagers;
- 3° haar goedkeuring te hechten aan het bijgaande ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot herverdeling vanuit een provisioneel krediet van de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2025 in het kader van de Vlaamse Innovatie- en Industriestrategie voor Veiligheid en Defensie;
- 4° de Vlaamse minister, bevoegd voor Economie, Innovatie en Industrie, te gelasten met de uitvoering van deze beslissing.

De minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Economie, Innovatie en Industrie,
Buitenlandse Zaken, Digitalisering en Facilitair Management

Matthias DIEPENDAELE

[illegible]

6. BIJLAGEN

- Ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot hervordeling vanuit een provisioneel krediet van de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2025 in het kader van de Vlaamse Innovatie- en Industriestrategie voor Veiligheid en Defensie
- Ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot toekenning van een toelage aan het Fonds voor Innoveren en Ondernemen voor Innovatie- en Industrieondersteuning voor defensieprojecten 2025 en voor programmamanagers
- Vlaamse Innovatie- en Industriestrategie voor Veiligheid & Defensie (VISD)
- Oriëntatieroadmaps:
 - o Ruimtevaart & Defensie "*Space4Defense*"
 - o Maritieme veiligheids- en defensie systemen
 - o Luchtvaart en Drones
 - o *Counter-UAS*
 - o *AI for Defence*
 - o Cyberveiligheid voor defensie
 - o Autonome Technologie voor Veiligheid en Defensie
 - o Energie en Veiligheid
 - o Omgeving en Veiligheid
 - o *Geo-Intelligence*
 - o *Biotechnology for defense*
- Advies Inspectie van Financiën
- Begrotingsakkoord

////////////////////////////////////